

Villads Villadsen

– en aktiv folkelig forfatter

Af Chr. Berthelsen

Villads Villadsen, pensioneret overkateket, som fyldte 80 år den 11. januar 1996, hører til de flittigst skrivende forfattere i det moderne Grønland. Hans produktion af romaner, antologier samt korte fortællinger til brug for undervisning i skolen har passeret en snes titler. De fleste af hans romaner og historier er af folkelig karakter. Han har mange trofaste læsere, netop fordi hans motiver i reglen er hentet fra hverdagens små episoder. Mange bliver uden tvivl også tiltalt af hans ukomplicerede fremstillingsform med en kæde af små spændingsmomenter under vejs i handlingen. Hertil kommer, at han skriver et smukt grønlandsk. Hans emneområde spænder vidt – fra ældre tiders fangertilværelse til nutidens samfundsproblemer.

I flere af sine bøger beskriver Villadsen fangererhvervet, som han er ganske fortrolig med; og man kan være et hundrede procent sikker på, at enkelthederne i hans fremstillinger af fangstredskabernes anvendelse og af fangstmetoderne er korrekte. Dette er ikke nogen tilfældighed. Han er vokset op i et nordgrønlandsk fangermiljø i en for længst nedlagt bygd

Avannarliit, Nordre Huse, der lå ved udløbet af Jakobshavn Isfjord nord for bygden Ilimanaq, Cloushavn. Allerede som dreng roede han i kajak sammen med sin far i det farefulde farvand mellem de store isfjelde, hvilket han har skildret i romanen »Juulut«, der tydeligvis er bygget på barndomserindringer.

Villadsen gennemgik kateketuddannelsen på seminariet i Godthåb; og mange år virkede han som kateket og senere som overkateket i Ammassalikområdet i Østgrønland og i Diskobugten i Vestgrønland – sidst i Qasigiannuguit, Christianshåb, hvor han nu bor.

En kateket af den gamle skole havde sin gerning såvel i kirken som i skolen. Kateketen var ofte også sin egen organist

Chr. Berthelsen, tidligere skoledirektør, har et stort forfatterskab bag sig. Se bl.a. tidsskriftets festskrift, nr. 8-9 – 1986.

og korleder ved højtiderne, hvilke funktioner Villadsen bestred, indtil han blev pensioneret.

Villadsen har gennem årene skrevet et stort antal digte – åndelige og folkelige. Dem finder man i nogle af hans bøger, i aviser, i tidsskrifter og i den grønlandske sangbog. Han er et sangglad og musikalsk menneske, der selv har skrevet melodier til mange af sine digte. Desuden har Villadsen altid taget del i oplysningsarbejdet, hvor han har mange års aktivt virke at se tilbage på.

I det følgende skal jeg kort omtale to af Villadsens bøger, som efter min opfattelse hører til de mest markante blandt hans arbejder, nemlig debutromanen »Jensi« (Jens) fra 1958 og hans episke digtcyklus »Nalusuunerup taarnerani« (I hedenskabets mørke) fra 1965.

I »Jensi« skildres en ung kateket, Jens, og hans nærmeste venner, Johannes og hans nære veninde eller kæreste, Maren. Handlingen foregår i Ammassalikområdet i tiden under 2. verdenskrig til et stykke ind i 1950'erne, hvor den meget omfattende nyordning i Grønland også var nået til det afsides beliggende område på østkysten. Jens er en dygtig og samvittighedsfuld kateket, der i sin fritid tager ud på fangst i kajak. Via denne fritidsinteresse kommer han i tæt kontakt med folk.

En vinterdag, hvor han er ude på fangst i kajak, blæser det pludselig op til storm, og af de voldsomme bølger bliver Jens skyllet op på et skær. Stærkt forkommen bliver han liggende på øen og drømmer om sin barndom i halvt bevidstløs tilstand. Han bliver reddet i sidste øjeblik.

Bogen sidste halvdel handler mest om Johannes og især om Maren. Til byen, som forfatteren kalder Annertoq, er kommet nye slags danskere, nemlig håndværkere, som skal bygge nye huse. En af disse, Topsøe, forelsker sig i Maren, som svigter sin ven Johannes til fordel for danskeren. Marens forældre er ganske tilfredse med, at datteren gifter sig med denne dansker, som efter deres opfattelse – og iøvrigt også mange andres – er en fin mand, der tjener mange penge, og som er en person, man ser op til. Alt for sent fortryder Maren imidlertid sit giftermål med Topsøe. Sammen rejser de til Danmark, men opholdet i Danmark bliver helt igennem mislykket for Maren. Den triste lejlighed, miljøet i det kvarter, hvor de bor, og Topsøes drikkædighed bliver et mareridt for Maren, der end ikke kan tale dansk. Efter Topsøes tragiske og selvforskyldte død rejser Maren tilbage til Annertoq i håb om at genoptage kontakten med Johannes. Men ved hjemkomsten får hun at vide, at Johannes har taget sig af dage i sorg over tabet af hende. Maren føler nu, at hun er skyld i Johannes' død. Og det gør det heller ikke bedre, at hun tilmed bliver offer for mistænkeliggørelse, forårsaget af en kvinde, som direkte er ude på at skade hende. Maren forsøger at gøre det hele godt igen ved at hjælpe til med at passe de syge under en voldsom influenzaepidemi, men hun bliver selv smittet og dør. – Denne skildring af en menneskelig tragedie, der har at gøre med mødet mellem to meget forskellige kulturer under nyordningen, er den første af sin art i grønlandsk litteratur.

I »Nalusuunerup taarnerani« har Vil-

ladsen udvalgt sig tre dramaer. Det første afsnit har titlen »Qasapis sidste dag« og handler om afslutningen af nordbotiden i Grønland. Grønlænderen Qasapi rejser i konebåd ned til Kap Farvel-området for at hævne sig på nordboerne, der er flygtet sydover efter et drab på grønlandere. Blandt roerskerne er Mikerti – den eneste, der er sluppet levende fra nordboernes angreb på en bygd. Ved Aluk finder de den sidste nordbo ved navn Trolle. Han ligger på knæ på stranden og beder til den kristne gud. Brutalt bliver han harpuneret og dræbt. Efter drabet lader Qasapi deklarerer, at grønlanderen nu vil bo evigt i sit land, hvorefter han falder om i krampetilstand og dør. »Som en vældig arm slår bølgerne op og trækker ham ned i dybet til herskeren dernede,« hedder det til slut i digtet.

Det andet afsnit, der har titlen »Den frygtelige hændelse i Kangerlussuaq« fortæller om to personer – om Katiaja, som i jalousi antænder krudt i en beholder af remmesælsblære, der eksploderer, så at alle i huset bliver frygteligt forbrændte – og om den østgrønlandske åndemaner og drabsmand, Aattaarita, der i sine velmagtsdage har dræbt sin kone og førortalt Katiaja og spist deres hjerter. Historien er autentisk, for om denne Aattaarita ved vi, at han senere flyttede til Vestgrønland, til bygden Narsaq Kujalleq, Frederiksdal, hvor han blev døbt og fik navnet Kristian Poulsen. Han døde under 2. verdenskrig.

»Aviaaja og hans familie« hedder det tredje afsnit, og det tager sit udgangspunkt i en østgrønlandsk fortælling om en familie, der bliver offer for misundelse. En dygtig fanger, som er flink til at hjælpe andre med mad, bliver dræbt af sine fjender, mens han er ude på fangst, og han efterlader sig kone og seks børn. Da vinteren kommer, og forrådet er sluppet op, beslutter enken sig til som den eneste udvej at søge døden og følge efter manden, som nu befinder sig dernede, hvor alle, der omkommer i havet, kommer til, og hvor der altid er overflod af kød. Grædende kysser hun spædbarnet på panden og fører det op til stendyngen ovenfor, hvor hun dræber og begraver det. Derefter går hun sammen med de øvrige børn ned til stranden. De ældste af børnene følger moderens råd og springer i havet uden modstand. Men de to yngste bliver grebet af panik og stritter imod. Hun tager dem til sig og kæler for dem, før hun skubber dem ud i havet. Hun går tilbage op til huset, som om hun leder efter noget. Så går hun ned igen, og med sit store tætte hår udslået lader hun sig glide bagover.

Flere af Villads Villadsens bøger henvender sig til ungdommen. Det gælder også hans hidtil sidste roman »Margrete« fra 1995. Bogen handler om en 17-årig pige og hendes første oplevelse med en mand – et tilfældigt bekendtskab, der får konsekvenser for denne unge pige fra et solidt hjem.